

Національний університет біоресурсів і природокористування України

кафедра педагогіки

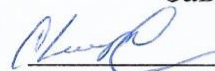
“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
д. філолог. н., професор
В.Д. Шинкарук
11 червня 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засідання кафедри педагогіки

Протокол № 16 від «4» червня 2019 р.

Завідувач кафедри

 Р.В. Сопівник

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЗАКОНОДАВЧА БАЗА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ»

Галузь знань
Спеціальність
Спеціалізація

01 «Освіта»

015 «Професійна освіта»

015.18 «Технологія виробництва і
переробки продуктів сільського
господарства»

Освітній ступінь
факультет

Бакалавр

гуманітарно-педагогічний

Розробники: доцент кафедри педагогіки, к. пед. н. Буцик І.М

Київ – 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Законодавча база управління навчальними закладами»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній рівень	бакалавр	
Галузь знань	01 «Освіта»	
Спеціальність	015 «Професійна освіта»	
Спеціалізація	015.18 «Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсова робота	-	
Форма контролю	екзамен / залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	-
Семестр	1	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Практичні, семінарські заняття	15 год.	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		-
аудиторних	2 год.	
самостійної роботи студента –	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою вивчення навчальної дисципліни вивчення дисципліни «Законодавча база управління навчальними закладами» є отримання студентами сучасних знань з правових засад створення та діяльності навчальних закладів України всіх рівнів, а також формування певних вмінь та навичок щодо застосування на практиці норм чинного законодавства в роботі на посадах у навчальних закладах.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни «Законодавча база управління навчальними закладами» є: вивчення загальнотеоретичних основ формування законодавчої бази навчальних закладів.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- теоретичні аспекти формування законодавства про надання послуг у сфері освіти;
- правову характеристику різних видів навчальних закладів;
- перелік нормативно-правових актів, які входять до законодавчої бази навчальних закладів;
- види суб'єктів господарювання, що надають послуги у сфері освіти;
- майнову та фінансову основи діяльності суб'єктів господарювання у ВНЗ.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **уміти**:

- оперувати положеннями законів України, підзаконних нормативних актів, що приймаються у встановленому порядку органами державної влади та місцевого самоврядування;
- аналізувати зміст нормативно-правових актів, визначати їх недоліки та надавати пропозиції щодо їх вдосконалення.

Компетентностями, якими повинен володіти здобувач після вивчення дисципліни є:

- здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, усвідомлювати необхідність сталого розвитку суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України, займати активну громадську позицію;

- здатність дотриматися загальної та професійної культури в процесі управління комплексними діями/проектами, прийнятті рішень у непередбачуваних умовах та відповідати за професійний розвиток здобувачів освіти та підлеглих;

- здатність розуміти, виконувати та використовувати у професійній діяльності законодавчі та інші нормативні документи органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань;

- здатність розуміти та використовувати правові основи наукової та педагогічної діяльності у професійній та соціальній сфері.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної (заочної) форми навчання.

Змістовий модуль 1.

Загальні питання законодавчого та нормативно-правового забезпечення освітньої діяльності

Тема лекційного заняття 1.1. *Світові та національні тенденції управління розвитком освіти.* Сучасні проблеми розвитку світу. Основні типи держав. Передумови виникнення економіки знань. Освіта і наука в світі та українському суспільстві. Основні теоретико-методологічні підходи до творення законодавства про освіту. Конституція і Закони України про освіту.

Тема лекційного заняття 1.2. *Правові засади реалізації управлінських функцій керівником закладу освіти.* Історичні витoki законодавства України про освіту. Роль і місце керівника закладу освіти в реалізації законодавства про освіту. Функціональні обов'язки, контракти та посадові інструкції керівників закладу освіти. Структура управління закладом освіти. Особливості діяльності суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері освіти.

Тема лекційного заняття 1.3. *Вплив процесів європейської та світової інтеграції на законодавче забезпечення розвитку вищої освіти України.* Сучасний стан вищої освіти в Європі та світі. Законодавство України про вищу освіту. Національна рамка кваліфікацій. Управління закладом вищої освіти. Сучасні підходи до професійного самовдосконалення керівника.

Змістовий модуль 2.

Законодавче та нормативно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти України

Тема лекційного заняття 2.1. *Законодавче та нормативно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти України.* Особливості нового Закону України «Про вищу освіту». Законодавче забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в університеті. Програма розвитку університетів наук про життя в межах програми «Європа – 2020». Шляхи модернізації та оновлення вищої освіти в Україні.

Тема лекційного заняття 2.2. *Перспективи розвитку та законодавче забезпечення професійно-технічної та фахової передвищої освіти.* Законодавче забезпечення діяльності закладів професійно-технічної (професійної) освіти. Закони України «Про професійно-технічну освіту» та «Про фахову передвищу освіту». Основні напрями інноваційного розвитку професійно-технічної освіти. Керівник закладу професійно-технічної (професійної) та фахової передвищої освіти.

Тема лекційного заняття 2.3. *Законодавче забезпечення управлінської діяльності керівника закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти.* Загальна середня, дошкільна і позашкільна освіта – основа розвитку української освіти. Нова українська школа. Законодавство про загальну середню освіту, її структура і завдання. Вимоги до керівника закладу освіти. Проблеми законодавчого забезпечення діяльності закладів позашкільної та дошкільної освіти. Правове регулювання діяльності інтернатних закладів освіти.

Тема лекційного заняття 2.4. *Правове забезпечення фінансово-господарської діяльності та організації охорони праці в закладах освіти.* Законодавство України, яке регулює фінансово-господарську діяльність закладів освіти. Правове регулювання фінансово-господарської діяльності закладів освіти.

Нормативно-правові акти з охорони праці та організаційні засади працезахоронної роботи.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальні питання педагогіки та теорія виховання												
Тема 1.1. Світові та національні тенденції управління розвитком освіти	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 1.2. Правові засади реалізації управлінських функцій керівником закладу освіти	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 1.3. Вплив процесів європейської та світової інтеграції на законодавче забезпечення розвитку вищої освіти України	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем	36	6	6	-	-	24	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Дидактика												
Тема 2.1. Законодавче та нормативно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти України	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 2.2. Перспективи розвитку та законодавче забезпечення професійно-технічної та фахової передвищої освіти	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 2.3. Законодавче забезпечення управлінської діяльності керівника закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-

Тема 2.4. Правове забезпечення фінансово-господарської діяльності та організації охорони праці в закладах освіти	18	2	4	-	-	12	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем	54	8	10	-	-	36	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	14	16	-	-	60	-	-	-	-	-	-

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Світові та національні тенденції управління розвитком освіти	2
2.	Правові засади реалізації управлінських функцій керівником закладу освіти	2
3.	Вплив процесів європейської та світової інтеграції на законодавче забезпечення розвитку вищої освіти України	2
4.	Законодавче та нормативно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти України	2
5.	Перспективи розвитку та законодавче забезпечення професійно-технічної та фахової передвищої освіти	2
6.	Законодавче забезпечення управлінської діяльності керівника закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти	2
7.	Правове забезпечення фінансово-господарської діяльності та організації охорони праці в закладах освіти	2

5. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Сучасні проблеми розвитку світу. Основні типи сучасних держав.
2. Передумови виникнення економіки знань.
3. Освіта і наука в світі та українському суспільстві.
4. Основні теоретико-методологічні підходи до творення законодавства про освіту.
5. Конституція і Закони України про освіту.
6. Історичні витоки законодавства України про освіту.

7. Роль і місце керівника закладу освіти в реалізації законодавства про освіту.
8. Функціональні обов'язки, контракти та посадові інструкції керівників закладу освіти.
9. Структура управління закладом освіти.
10. Особливості діяльності суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері освіти.
11. Сучасний стан вищої освіти в Європі і світі.
12. Законодавство України про вищу освіту. Національна рамка кваліфікацій.
13. Управління закладом вищої освіти.
14. Сучасні підходи до професійного самовдосконалення керівника.
15. Особливості нового Закону України «Про вищу освіту».
16. Законодавче забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в університеті.
17. Програма розвитку університетів наук про життя в межах програми «Європа 2020».
18. Шляхи модернізації та оновлення вищої освіти в Україні.
19. Законодавче забезпечення діяльності закладів професійно-технічної (професійної) освіти.
20. Закони України «Про професійно-технічну освіту» та «Про фахову передвищу освіту».
21. Основні напрями інноваційного розвитку професійно-технічної освіти.
22. Керівник закладу професійно-технічної (професійної) та фахової передвищої освіти.
23. Загальна середня, дошкільна і позашкільна освіта – основа розвитку української освіти.
24. Законодавство про загальну середню освіту, її структура і завдання.
25. Вимоги до керівника закладу освіти.
26. Проблеми законодавчого забезпечення діяльності закладів позашкільної та дошкільної освіти.
27. Правове регулювання діяльності інтернатних закладів освіти.
28. Законодавство України, яке регулює фінансово-господарську діяльність закладів освіти.
29. Правове регулювання фінансово-господарської діяльності закладів освіти.
30. Нормативно-правові акти з охорони праці та організаційні засади працезахоронної роботи.

6. Методи навчання

Лекції: розповідь, пояснення, інформаційне повідомлення, ілюстрування, демонстрування, бесіда.

Практичні заняття: бесіда, письмові роботи.

Самостійна робота: робота з літературою, письмові роботи.

7. Форми контролю

Тематичний контроль (усне опитування, письмова робота).

Поточний контроль – модульні контрольні роботи (письмова робота).

Підсумковий контроль – екзамен / залік.

8. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол №6 з табл.1.

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01-34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни.
2. Конспект лекцій.
3. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів

10. Рекомендована література

Основна

1. Білан Л. Л. Керівник навчального закладу : навч.-метод. посіб. Київ : ТОВ «Анва-Прінт», 2012. 139 с.
2. Закон України «Про вищу освіту». URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Закон України «Про загальну середню освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
5. Закон України «Про освіту» URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Закон України «Про позашкільну освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
7. Закон України «Про професійно-технічну освіту». URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр>
8. Законодавство України про освіту : збірник офіційних текстів законів станом на 22 січня 2013 р. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 274 с.
9. Кодекс законів про працю України. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
10. Луговий В. І. Національна рамка кваліфікацій, які пов'язані з вищою освітою : стан і труднощі розроблення в Україні. URL : <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/219-nacionalna-ramka-kvalifikacij.html>.
11. Ніколаєнко С. М. Законодавча база упаравління навчальними закладами: навч. посіб. Київ : НУБіП України, 2015. 225 с.
12. Ніколаєнко С.М. Керівник навчального закладу: навчальний посібник / С.М. Ніколаєнко. – Київ : НУБіП України, 2016. – 172 с.
13. Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0969-01>
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>

Допоміжна

15. Альтбах Ф. Глобальні перспективи вищої освіти. Москва : Видавничий дім школи вищої економіки, 2018. 552 с.
16. AXIOS. Таїнство людської природи. Київ : УПККП, 2015. 110 с.
17. Боголіб Т. М. Розвиток інноваційної економіки і елітна освіта. URL : http://www.dissertlib.com/left_menu%20папка/rozvitok.php
18. Бойовий Статут сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. III : Взвод, відділення, екіпаж танка від 29.12.2010 № 575 URL : <https://ru.calameo.com/read/004661740ff484ee1cc62>.
19. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика : учеб. пособ. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 304 с.
20. Бюджетний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

21. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. [3-тє вид., доп. і перероб.]. Київ : НАКККиМ, 2013. 352 с.
22. Вощевська О. В. Професійна підготовка інженерів-аграрників в системі вищої освіти США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2008. 194 с.
23. Вульфсон Б. Л. Образовательное пространство на рубеже веков : учеб. пособ. Москва : Из-во Московського психол.-соц. ин-та, 2006. 235 с.
24. Галус О. М., Шапошнікова Л.М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2006. 215 с.
25. Гладкова В. М. Професійне самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів : акмеологічні основи : монографія. Київ : Освіта України, 2013. 350 с.
26. Глобальні проблеми і виклики XXI століття. *Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності*. 2005: URL : <http://library.if.ua/book/121/8047.html>.
27. Грін Р. 48 законів влади. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 452 с.
28. Дерев'янка Б. В. Послуги у сфері освіти: правове регулювання : монографія / МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк : ПП «ВД «Кальміус», 2013. 388 с.
29. «Європа 2020»: нова стратегія розвитку. URL : <http://fra.org.ua/uk/an/analitika/publikatsiyi/ievropa-2020-nova-stratieghiiia-rozvitku>
30. Зайченко І. В., Каленський А. А., Мельничук Т. Ф. Етика викладача вищої школи : навч. посіб. Київ : ЦП «Компрінт», 2013. 320 с.
31. Історія сучасного світу. URL : <http://www.history.vn.ua/book/suchasnogo/4.html>
32. Карамушка Л. М. Психологія управління : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2003. 344 с.
33. Кириленко К. М. Філософія: наука і культура. Мультидисципл. навч. посіб. Київ : ООО «Агенство «Україна», 2014. 216 с.
34. Кічук Н. В. Освіта у сучасному світі : навч. посіб. Ізмаїл : [б. в.], 2001. 88с.
35. Колесов О. С., Вацьківська А. В. Тайм-менеджмент управління часом. *Збірник наукових праць ВНА*. Серія: Економічні науки. 2011. Т. 3. № 2(53). С. 61–70.
36. Коллінз Дж. Від хорошого до величного (Good to great).. Москва : Манн, Иванов, Фербер. 2018. 368 с.
37. Колпаков В.М. Самоменеджмент : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 528 с.
38. Копилов В. О. Когнітивні метаморфози влади. *Гуманітарний часопис*. 2007. № 1. С. 43–54.
39. Корсак К. В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів : монографія. Київ : [б. в.], 1997. 207 с.
40. Кулініч І. О. Психологія управління : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 292 с.
41. Макіавеллі Н. Государь. Київ : «Корбут». 2013. 45 с.
42. Мала Н. Т. Управлінські рішення: класифікація та процес прийняття. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 605. С. 20–24.

43. Мартін Ф. Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього безробіття. Київ : Наш формат, 2016. 400 с.
44. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції. Укладачі: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков ; відп. ред. М. Ф. Степко. Київ, 2004. 24 с.
45. Ничкало Н. Ринок праці і проблеми модернізації підготовки кваліфікованих робітників. *Професійно-технічна освіта*. 2004. № 1. С. 4–12.
46. Ніколаєнко С. М. Від освіти масової до освіти якісної (нова стратегія розвитку освіти України). Київ, 2011. 43 с.
47. Ніколаєнко С. Інноваційний розвиток профтехосвіти. *Професійно-технічна освіта*. 2007. № 3. С. 5–7.
48. Ніколаєнко С. М. Керівник навчального закладу: навч. посіб. Київ : НУБіП України, 2016. 172 с.
49. Ніколаєнко С. М. Наукові дослідження в університетах визначальний чинник зростання якості освіти. Київ : Прок-Бізнес, 2007. 176 с.
50. Ніколаєнко С. М. Освіта в інноваційному поступі суспільства. Київ : Знання, 2006. 207 с.
51. Ніколаєнко С. М. Освіта і наука. Законодавчі та методологічні основи. Київ : Політехніка. 2004. 279 с.
52. Ніколаєнко С. Теоретико-методологічні основи управління : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 419 с.
53. Ніколаєнко С. М. Управління якістю вищої освіти. Київ : КНТЕУ, 2007. 519 с.
54. Ніколаєнко С. М. Якісна освіта шлях до справедливого суспільства знань. Київ : НАКККіМ, 2013. 80 с.
55. Освітній менеджмент : навч. посіб. За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. Київ : Шкільний світ, 2003. 400 с.
56. Податковий кодекс України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
57. Прийняття управлінських рішень та контроль за їх виконанням. URL : <http://guds.gov.ua/sub/hersonska/ua/publication/content/2681.htm?s81370706=44fb87f49cf1645a6d194d77e350a026>.
58. Рейтинг МОН 2013. Національна система рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів. URL : www.mon.gov.ua/img/zstored/files/Рейтинг_МОН_2013.doc.
59. Рибак В. О., Рябченко В. І. . Управління лісогосподарським виробництвом : навч. посіб. Київ : Фітосоціоцентр, 2013. 472 с.
60. Родіонова Н. М. Стан та перспективи розвитку системи професійної підготовки кваліфікованих робітників. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2013. № 3 (56). С. 130–137.
61. Романовський О. О. Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України : монографія. Київ : Деміур, 2002. 400 с.
62. Сацик В. Сучасні моделі дослідницьких університетів: витоки, стратегії розвитку та перспективи розбудови в Україні. *Ідеологія і політика*. 2012. № 2. С. 25–39.

63. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. [2-ге вид., стер.]. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 320 с.
64. Сергєєва Л. М. Інституції професійно-техічної освіти країн Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : Арт Економі, 2012. 120 с.
65. Сергєєва Л. М., Софій Н. З. Якісна професійно-технічна освіта соціально вразливій молоді : навч.-метод. посіб. Київ : Арт Економі, 2012. 168 с.
66. Співак В. О. Організаційна поведінка і управління персоналом : навч. посіб. для вузів. URL : <http://bibliograph.com.ua/upravlenie-personalom-2/60.htm>
67. Стояненко І. В. Формування економіки знань як реальність та необхідність сьогодення. *Ефективна економіка*. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1230>.
68. Татарінов І. Є., Герасимов О. В. Світова практика формування рейтингів університетів: визначення найбільш об'єктивних критеріїв та індикаторів оцінювання. *Український соціум*. 2013. № 1(44). С. 100–116.
69. Техніка управлінської діяльності : навч. посіб. Авт.-упорядники М. В. Михайліченко, О. О. Ярошинська. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 217 с.
70. Харарі Н.Ю. Homo deus. Київ : «Book Chef». 2018. 512 с.
71. Цехмістрова Г. С., Фоменко Н. А. Управління в освіті та педагогічна діагностика : навч. посіб. Київ : Вид-й Дім «Слово», 2005. 280 с.
72. Шквир О. Л. Професіограма менеджера освіти. *Педагогічний дискурс*. 2008. Вип. 3. С. 205–208.

13. Інформаційні ресурси

1. Електронний навчальний курс з дисципліни «Законодавча база управління навчальними закладами» для студентів спеціальності «Професійна освіта» (автор Буцик І.М.)